

پژوهش، کلید طلایی توسعه

"با نگاهی به تدوین نظام‌نامه و اهداف جدید پژوهشی صنعت نفت"

به جرأت می‌توان گفت که تدوین نظام جامع راهبردی پژوهش، فن‌آوری و نوآوری وزارت نفت و تمهیدات اجرایی آن، مهم‌ترین موضوعی است که در آستانه روز ملی پژوهش، ذهن و اندیشه متولیان سازمان‌های پژوهشی و دانشگاه‌ها و اغلب کارشناسان و متخصصین این صنعت عظیم را متوجه خود ساخته است. مروری بر راهبردهای نوین مدیریت ارشد وزارت نفت در عرصه صنعت نفت کشور، رهنمونی برای دستیابی به نگرشی جدید به تحولات راهبردی در تصمیم‌گیری‌های کلی کشور در این حوزه است. از آن جمله:

"... پژوهش در صنعت نفت کشور باید کاربردی شود و به دلیل سوابق و تجارب یک‌صد ساله صنعت نفت کشور، توانایی صادرات خدمات فنی و مهندسی به متقاضیان خارج از کشور به‌دست خواهد آمد."

"... نگاه جامع در تصمیم‌گیری‌های صنعت نفت حاکم شود."
"... شاخص اصلی فعالیت و عملکرد صنعت نفت، منافع ملی است."

"... این نظام‌یافتگی باید به پایین‌ترین سطوح صنعت نفت نیز تعمیم یابد و در هیچ جایی عملیاتی صورت نگیرد مگر آن‌که در آن نظام جامع تعریف شده باشد."

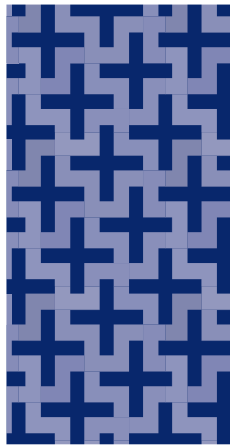
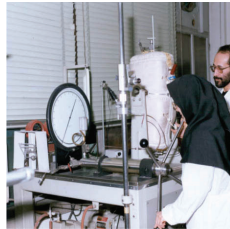
"... نبود یکپارچگی میان بخش‌ها، هزینه سنگینی را به سازمان و کشور تحمیل خواهد کرد. از این‌رو نباید تصمیم‌هایی که منافع ملی در آن دیده نشده است، گرفته شوند."

بازخوانی فرازهای مهمی از سخنان ارزشمند دکتر میرکاظمی که به مناسبت‌های مختلف ایراد شده است، ما را به عمق تصمیم‌گیری‌های حساس و مهم مدیران ارشد سازمان در سال‌های مضاعف و کار مضاعف رهنمون می‌سازد. اگر بخواهیم از زاویه حرفه‌ای به رویکرد استراتژیک منافع ملی و زنجیره ارزش افزوده در حوزه پژوهش و فن‌آوری

بنگریم و نگاه وزیر محترم نفت را مورد توجه دوباره قرار دهیم، شاید جانمایه و بیت‌الغزل ایشان را حول محور نیروی انسانی به‌عنوان موتور محرکه پژوهش دریابیم. پژوهشی که می‌تواند در فرایند توسعه و چشم‌انداز بلند مدت کشور، کلید طلایی توسعه نام گیرد.

جای هیچ شکی نیست که کشورهای صاحب تکنولوژی از در اختیار قرار دادن فن‌آوری‌های جدید و تأثیرگذار در رشد و توسعه، به ایران اسلامی خودداری کرده و می‌کنند. اما بر ماست که برای رسیدن به سطوح اجتماعی، اقتصادی و رفاهی قابل قبول و بلکه مطلوب در دنیا، با تکیه بر اندیشمندان و نخبگان خود و تلاش و همت مضاعف متخصصین ایرانی، فن‌آوری‌های مورد نیاز را برای برداشت صیانتی از منابع نفت و گاز و افزایش ضریب بازیافت و بسیاری علوم مورد نیاز دیگر به‌دست آوریم. برای ورود به برخی زوایای پنهان طرح جدید پژوهشی سازمان نفت، ذکر برخی موضوعات، بلاواسطه و از زبان متولیان مستقیم طرح، خالی از فایده نخواهد بود.

معاون پژوهش و فن‌آوری وزیر نفت در تشریح جزئیاتی از نظام‌نامه پژوهشی و فن‌آوری صنعت نفت با بیان این‌که در این نظام‌نامه به طرح‌های پژوهشی به لحاظ کارایی و ارزش امتیازدهی می‌شود، گفته‌اند: "از این پس طرح‌هایی که توجیه اقتصادی نداشته و مشکلات صنعت نفت را رفع نمی‌کنند اجرا نخواهند شد." همچنین براساس نظام‌نامه جدید پژوهش و فن‌آوری صنعت نفت، تلاش می‌شود "از خریداری مکرر دانش‌های مشابه در صنایع مختلف جلوگیری شود." دکتر مقدم تأثیر مثبت بر کسب و کار و رفاه اجتماعی را یکی از نتایج اجرای نظام جامع راهبردی پژوهش، فن‌آوری و نوآوری وزارت نفت عنوان کرده و افزوده‌اند: "علم و فن‌آوری زمانی مفید به‌حساب می‌آید

که بتواند تولید ناخالص ملی کشور را افزایش دهد." معاون وزیر در پژوهش و فن‌آوری با یادآوری این‌که براساس سند چشم‌انداز ۲۰ ساله، ایران باید در انتهای این سند، در زمینه فن‌آوری رتبه نخست منطقه خاورمیانه را در اختیار داشته باشد افزوده‌اند: "برای رسیدن به این هدف، طرح‌های پژوهشی که با نظام‌نامه پژوهش و فن‌آوری صنعت نفت هم‌خوانی نداشته باشند، متوقف خواهند شد." ایشان صنعت نفت پایدار و مبتنی بر دانش و فن‌آوری برای یک قرن صادرات فن‌آوری، افزایش بازیافت نفت و گاز از مخازن هیدروکربوری و نوآوری در صنعت نفت را از مهم‌ترین اهداف اجرای نظام جامع پژوهش و فن‌آوری وزارت نفت اعلام و تأکید کرده‌اند: "این نظام‌نامه، ساختار به‌صورت همگرا و با راهبردی کلان دیده شده است. به‌گونه‌ای که میان متقاضی (تولید کننده) با بخش پژوهش و فن‌آوری (عرضه کننده) و سیاست‌گذار (دولت) مشارکت وجود دارد؛ از این‌رو طرح‌ها دارای سبب پژوهش و فن‌آوری هستند و هر چند به‌طور غیر متمرکز اجرایی می‌شوند، ولی در سیاست‌گذاری آن‌ها تمرکز کافی وجود دارد."

مهم‌ترین مباحث مطرح شده در بیانات معاون محترم وزیر در پژوهش و فن‌آوری، اثرگذاری کاربردی پژوهش و فن‌آوری صنعت نفت ایران و برنامه ارتقای نسل‌ها است. دکتر مقدم درباره برنامه ارتقای نسل‌ها افزوده‌اند: "برای نفت، پنج نسل پیش‌بینی شده است که هم‌اکنون در برخی شاخص‌ها در نسل یک و در برخی دیگر در نسل دو قرار داریم. ولی برنامه‌ریزی شده است که تا دو سال آینده به نسل سوم و تا پنج سال آینده به نسل چهارم برسیم؛ در این صورت می‌توانیم امیدوار باشیم تا پایان چشم‌انداز به رتبه نخست فن‌آوری در خاورمیانه دست پیدا کنیم."

با توجه به راهبردهای تصویب شده در حوزه وزارت که به آن‌ها اشاره شد، به نظر می‌رسد سازماندهی ساز و کارهای اجرایی و آیین‌نامه‌ای رویکرد جدید پژوهش و فن‌آوری، از مهم‌ترین برنامه‌های جاری متولیان و متخصصین صنعت نفت برای نیل به اهداف نظام‌نامه جدید پژوهشی باشد.

روند جدید از نظر کاربردی به‌ویژه در حوزه بالادست بسیار مؤثر خواهد بود؛ زیرا با توجه به این که غالب میادین کشور در نیمه دوم عمر خود به‌سر می‌برند، بنابراین برداشت از آن‌ها نیازمند فرایندهای پیچیده فنی و تخصصی است. ساز و کار جدید پژوهشی و نظام‌نامه تدوین شده در مجموعه سیستماتیک سازمان نفت می‌تواند تمام توانمندی‌های داخلی را از قوه به فعل درآورد. این شیوه می‌تواند هم‌افزایی را در سازمان افزایش داده و موجبات اعتلای صنعت نفت کشور را به ارمغان آورد.

هم‌اکنون در حوزه پژوهش و فن‌آوری صنعت نفت، حرکتی در خور تقدیر آغاز شده و برنامه‌ای با پشتوانه کار کارشناسی تدوین گردیده که اهداف متعالی سند چشم‌انداز ملی را نشان رفته است. الگوی ایرانی - اسلامی این حرکت در صنعت نفت و در حوزه پژوهش می‌تواند کشور را در بهره‌گیری از متدهای نوین مدیریتی برای دست‌یابی به دانش و فن‌آوری یاری رساند. خلق فن‌آوری و سپس منتج شدن این فن‌آوری به یک نتیجه اثر بخش، از شاخصه‌های اصلی این نظام‌نامه شمرده می‌شود. به همین منظور پاسخ به این سؤال اساسی که چرا فن‌آوری داخلی و پژوهش‌هایی که انجام می‌شوند به محصول تبدیل نشده و تجاری و اثربخش نمی‌گردند، مهم‌ترین دغدغه متولیان تدوین طرح نظام‌نامه جدید بوده است.

اتکاء به اصول علمی رایج برای پژوهش در دنیا و هم‌زمان، درک عمومی از ضعف استراتژیک در این عرصه، در دستور کار

برنامه‌ریزان صنعت نفت قرار گرفته است و این مهم می‌تواند نویدی باشد برای آنان که جز به ارتقای نقش و جایگاه ایران اسلامی در منطقه و در افق چشم‌انداز ملی نمی‌اندیشند.

قطعاً آنچه که امروز در امر پژوهش کشور به آن نیاز است، گسترش و بسط دید کیفی و عبور از تفکر کمی است. شاید در دهه هفتاد، حاکم بودن نگرش کمی به پژوهش و افزایش آمار سالانه فارغ‌التحصیلان و دانشگاهیان و حجم مقالات منتشره علمی با معیارهایی چون ISI، یک ضرورت بود؛

اما اکنون با دست‌یابی کشور به نقطه مطلوب یا قابل قبول از لحاظ کمی (به لحاظ حجم مقالات)، دیگر زمان عمق بخشی به نگرش کیفی فرا رسیده است. همان‌گونه که مقام معظم رهبری نیز

همواره در سخنان ارزشمند خود بر جنبش نرم‌افزاری و بومی‌سازی علوم با افق بلند مدت و رسیدن به روزی که زبان فارسی به زبان علمی جهان تبدیل گردد، تأکید ورزیده‌اند. تأمل در ابعاد عظیم و افق بلندی که در عبارت رهبری نظام بر آن تأکید شده است، عملاً نشان‌دهنده صحت راهی

است که در نظام‌نامه پژوهش صنعت نفت به‌دنبال آن گام نهاده‌ایم و این مهم، نقش آفرینی تام همه بازیگران عرصه‌های پژوهشی صنعت نفت و دانشجویان را بدون کم و کاست طلب می‌کند. چرا که یک حرکت ملی آغاز شده است و باید با تمام پتانسیل ایرانی

تداوم یابد. در تداوم این حرکت و در جهت اطلاع‌رسانی مطلوب و ایجاد بستر علمی و سازمانی برای پیشبرد اهداف استراتژیک شرکت ملی نفت ایران، روابط عمومی این شرکت با یاری کارشناسان حوزه‌های بالادستی صنعت نفت، در جهت افزایش تعاملات اصحاب علم و فن و نظر در گستره دانشگاه‌ها و صنعت تمهیداتی اندیشیده است.

برگزاری میزگردهای تخصصی ارتباط میان صنعت نفت و دانشگاه طی دو سال گذشته و گسترش ارتباطات علمی برون سازمانی با صاحب‌نظران مؤسسات علمی، از جمله این برنامه‌ها شمرده می‌شود. از فرصت این نوشتار بهره گرفته و در آستانه هفته پژوهش، مجدداً از تمامی دست‌اندرکاران حوزه‌های بالادستی دعوت می‌نماییم ما را با تهیه و ارسال مقالات کاربردی و ارزشمند خود در حوزه‌های زیر یاری رسانند:

الف) علوم و فنون مرتبط با صنعت بالادستی و زنجیره اکتشاف و تولید ب) صدور خدمات و فن‌آوری‌های ساخت داخل و آشنایی با خدمات و فن‌آوری‌های

بین‌المللی ج) آگاهی‌رسانی پروژه‌ها و دست‌آوردهای صنعت نفت از منظر فنی و تخصصی

د) طرح‌های توسعه میادین نفت و گاز ه) مدیریت مخازن هیدروکربوری و ازدیاد برداشت

و) منابع، ذخایر و پتانسیل‌های هیدروکربنی جدید

ز) توسعه منابع انسانی و طرح مسایل و مشکلات این بخش

ح) پژوهش در بخش بالادستی ط) آشنایی با منابع و ذخایر و پروژه‌های

جهانی ی) منابع و سازمان‌ها و مراجع علوم و فنون تخصصی جهان و پایگاه‌های علمی

و تخصصی ک) نخبگان نفت و گاز و رساله‌های برتر

دانشگاهی و صنعتی ل) فرآیندها و تئوری‌های مدیریت انرژی و نفت و گاز

م) طرح مسایل زیست‌محیطی مبتلابه صنعت با تأکید بر بخش بالادستی

ن) قراردادهای بین‌المللی نفت و گاز

ص) خلاصه مقالات برتر جهان در بخش بالادستی (ترجمه یا اصل)

مدیر مسئول